

O našem gmotnem stanju smo pisali že toliko in tako kričeče slučaje, da nas bi bilo sram, ako ne bi ta sramota pripadala tistim, katerim na uho in na srce smo govorili in pisali. Ako bi učiteljstvo komu dolgovalo toliko plačila, kakor ga prizadeti ljudje dolgujejo učiteljstvu, bi to prodalo do zadnjega imetja vse, da bi le svoj težki dolg poravnalo. In zakaj bi storilo učiteljstvo tako? Ker to zahteva čut toliko poudarjane javne morale. Ako delavci v kaki tvornici štrajkajo zaradi preoblega dela in premalega plačila, pišejo vse novine o tem. Za učiteljstvo in njegove slabe plače pa se resno nihče ne pobriga in ravnodušno nas puste hirati z našimi družinami.

Prosili smo po raznih društvih in deputacijah, sklicali smo shode vsega učiteljstva, na katerih smo glasno zahtevali izboljšanja plač, vložili smo tozadevno prošnjo na deželni zbor že večkrat, naši odposlanici so šli to prošnjo priporočiti poslancem vseh strank i t. d. i. t. d. Obljubovali so ljudje z dobrim srcem, kranjski tiran v Ovijačevi hiši pa je uničeval te obljube, vsi pa se izgovarjajo, da je dežela preubožna, da ne more plačati svojih delavcev.....

Ako nezadovoljni delavci štrajkajo, ne pišejo samo novine, temveč razni obrtni komisarji in drugi merodajni ljudje posredujejo in delodajalce izkušajo omeščati v prid izboljšanju delavskih plač. Mi sicer ne štrajkamo še... ker bi naše zahtevanje imelo tudi nekaj izdati, vendar pa med nami in med tistimi, ki bi nam imeli izboljšati plače, ni nobenih posredovalcev. Nas puste neuslišane in naše zahteve so glas vpijočega v puščari. Ohripel je že skoro ta glas — vendar ni še in ne bo umolknil, v to zastavimo vso svojo čast in neizčrpno žilavost. Deželna učiteljska skupščina je pred durmi. Izvolili smo svoje zastopnike. Še enkrat poudarjamo: izvolili smo jih učitelji sami in oni so legitimni naši glasniki, ki bodo morali naše zahteve predložiti na mizo, kjer nam bodo hoteli naložiti še več dela. Siti smo do grla praznih obljub, besedam ne damo nobene vere več, zahtevamo samo še dejanj in obveznih obljub. Izkušnja nas uči, da se da dobiti denar za vsako potrebo in nepotrebo, zato nima ugovor, da ni denarja, pri nas nobene veljave. Ako imajo v finančnem ministrstvu odprta ušesa za prošnje povišanja duhovskih plač in nabavo novih kanonov in orožniških pikelhavb, naj imajo tudi odprta ušesa za naše prošnje, ki niso napisane iz objestnosti in želje po bogastvu, temveč pisane iz gole vsakdanje človeške in državljanske potrebe. Izkušnja nas uči, da se odobre prekoračenja proračunov za mnogo milijonov. Zakaj bi se ne dobilo tudi za učiteljstvo nekaj milijonov, ako se ne podcenjuje kultura in izobrazba. Saj za učiteljstvo in šolstvo dani denar ni zavržen, ker se visoko obrestuje. Le dobre volje bi bilo treba pri gotovih ljudeh in na gotovih mestih, pa bi naše zahteve izpolnili, toda dotična gospoda hoče priritati položaj učiteljstva do skrajnosti. Pri vsem tem se prozorno vidi, da nas zapostavljajo, pri tem pa prednjačijo druge. Naše upravičene zahteve in prošnje puščajo nerešene, drugih prošnje pa z električno naglico izkušajo realizirati. Mi samo vprašamo, kje si bo pritrkala uboga naša država, da bo povišala duhovnikom plače? Kje se bo dobilo deset milijonov za dovolj dobro plačana duhovščino? Ali nimajo na tistem mestu, kjer hočejo duhovnikom dati milijone, tudi srca za učitelje?

Ali bi ne mogla ravno tista večina v državnem zboru glasovati za zvišanje učiteljskih plač, ki je glasovala za nujnost predloga o duhovskih plačah? Ali bi finančni minister dal iz svojega žepa za povišanje učiteljskih plač? Ali bi zato Avstrija propadla? Kje naj iščemo vzrokov, da o učiteljstvu nočejo ničesar slišati na Dunaju, med tem ko duhovnikom takorekoč nepričakovano hočejo dati k dosti — še več?

Pri zadnjem državnozbornem zasedanju smo videli za povišanje duhovskih plač delati ves duhovski aparat. Posebno se je brigala za to zadevo višja duhovščina v neposredni bližini vplivnih in najvplivnejšega v vsi monarhiji. Višja duhovščina je delala za svojo podrejeno nižjo duhovščino, ker uvideva, da ne zadostuje, če pošiljajo višji samo ukaze, odredbe, odloke i t. d. nižjim. Višja duhovščina dobro ve, da bo delovanje nižje duhovščine uspešnejše, čimbolj bo poskrbljeno za njen gmotni položaj. Naši višji pa tega ne vedo ali pa vedeti nočejo. Naučni minister zna pošiljati same prazne, prozaične ukaze in odloke. Ali se neki ne zaveda tega, česar se zavedajo vodilni duhovski krogi. Ako bi čakali na to, lahko čakamo še celo to stoletje.

Sedaj pridemo na našo deželno šolsko gosposko, ki je naša najvišja šolska oblast v deželi in v neposredni zvezi z visokim ministrstvom. Pri deželni učiteljski skupščini morajo naši delegati podati prvi predlog, ki mora biti vsemu nadaljnemu zborovanju pogoj, v katerem se nam zagotovi, da se naše obupne razmere razlože na najvišjem mestu. Prejeti morajo naši zastopniki obvezno in zanesljivo zagotovilo, da se naše plače regulirajo tako ali tako. Dežel. šol. oblast ima to moč in jo tudi lahko izrabí. Ako bodo obveščeni in poučeni na najvišjem mestu o naši mizeriji, potem nam morajo pomagati ali v deželnem ali državnem zboru. Mi pravimo: morajo, in to besedo smo resno premislili, preden smo jo zapisali. Ako se bodo zavzeli naši višji v deželi in državi tako ognjevitno in preračunljivo za nas, kakor so se duhovski in drugi klerikalni krogi za nižjo duhovščino, potem smemo trdno upati, da nam napoči doba človeških plač in z naših prsi se bo odvalil tisti težki kamen, ki nas tlači dan na dan, ko premišljujemo žalostni gmotni položaj učiteljstva in njegovih družin. Našim delegatom naročujemo to tukaj slovesno in očitno in jih zagotovljamo neomejenega zaupanja. **Mi stojimo za vami in smo odgovorni za vaše predloge!** Vaša mesta v dež. učit. skupščini niso samo častna mesta, temveč tudi polna odgovornosti, ki ste se je mogli zavedati že pri izvolitvi. Kranjsko učiteljstvo stavi dobro upanje v predstoječo skupščino in od naših delegatov je mnogo odvisno, da ne postane skupščina za nas iluzorna!

VII. štajerska deželna učiteljska skupščina.

V zadnji št. »Uč. Tovariša« je priobčen poziv, da naj vsa okrajna uč. društva na Kranjskem in Štajerskem skličejo tekem 14 dni izredna zborovanja, ki bi določila predloge za deželno uč. skupščino. Ker pa ni upati, da bi se štajerska učit. društva do 9. avgusta odzvala temu pozivu, zato priporočam v uvaževanje spodnještajerskim odposlancem naslednja predloga:

1.) Štajerski deželni šol. svet ukreni potrebno, da se bodo vršile deželne uč. skupščine v dveh skupinah, za slovenske in nemške učitelje posebe. — Potrebo take delitve so uvideli na Češkem, Moravskem in Tirolskem; a zakaj ne na Štajerskem? Spodnji Štajer ima povsem drugačne šolske razmere, kot so na nemških tleh; to je tudi priznal dež. šol. svet, ko je imenoval za Spodnje Štajersko posebnega deželnega šolskega nadzornika. Slovensko učiteljstvo bi se z veliko večjo vneto udeleževalo razprav, če bi se vršile v materinskem jeziku. Naj se le poslužujejo nemški tovariši, ki so večši laščini ali francoščini, v debati teh dveh jezikov; kako bodo redkobesedni! Ex abrupto-govornikov je še v materinščini malo, kamoli v tujem jeziku!

2.) Štajerska deželna učit. skupščina priznava nujno potrebo, da se ustanove na Spodnjem Štajerskem v primernih krajih slovenske meščanske šole. — Prvi samostojni predlog nemških učiteljev se glasi, da naj ima vsaka ljudska in meščanska šola svoje vodstvo, ker je bil dozdej ponekod ravnatelj meščanske šole tudi voditelj tamošnje ljudske šole. Čemu bi podpirali slovenski učitelji ta predlog, ko vendar nimamo niti ene meščanske šole, ne združene, ne samostojne. Ako zahtevamo pri deželni učit. skupščini slovenskih meščanskih šol, podpremo kulturne naše težnje in pa videli bomo, če še ni izumrl čut pravičnosti vsaj pri naših tovariših-sosedih.

Učiteljske konferencije u Voloskem.

(Konec.)

IV.

A sada koja o samoj stvari.

Naše učiteljstvo će se uvijek opirati tome, da se borba medju klerikalcima i liberalcima unaša iz Kranjske u Istru. Neka braća Slovenci ne misle, da smo mi svi ovdje nekaki natražnjaci, koje treba istom probuditi i voditi. Ima i kod nas ljudi široka duševnoga horizonta, koji poznaju historiju religija i kulture u obće, te jasno vide, da i naš narod mora proći one faze razvitka, koje su prošli i drugi napredniji narodi — sa razlikom samo, što ćemo mi proći te faze mnogo naglije i ako budemo triezni i razumni, posve tiho i blago, bez bure i oluje i socijalnoga potresa. U tom pogledu smo mi čak liberalniji od Slovenaca, ili barem liberalni u plemenitijem smislu. Mi stojimo na principu ljubavi, pravednosti, rada, slobode i napredka, i zato nećemo, da se atmosfera društvenoga života krca onom razdražnom psihičnom električitetom, što razdvaja ljude i dva pola i med njima stvara napetost, koja se može iztišati jedino olujnim prielomom i potresnim uzdrmajima ljudskoga društva, nego hoćemo, da se svakidašnjim društvenim dodirrom i izmjenom mnienja polagano i tiho ublažuju i izjednačuju nesuglasja i oprečnosti u mišljenju i težnjama pojedinih individua i većih socijalnih skupina; stojeći na rečenim principima nećemo, da se ruši religija, taj moćni faktor u narodnom uzgoju, nego hoćemo, da se religija, u koliko po neminovnim naravnim zakonima polagano propada, nadomješta nečim drugim; hoćemo da oni, koji misle da nema Boga, tu misao drže za se, a da ne kvare vjere u drugima, nego da tim većima prednjače u ljubavi blišnjega i u radu za opće dobro; hoćemo da oni koji se duševno pridignu, ne gledaju doli sa prezirom nego sa sažaljenjem; hoćemo, da jači slabijima pomažu, a ne da ih gnjave i gnjetu.

Ako nam, gospodo Slovenci, kažete, da smo uz ove nazore klerikalni, rado ćemo to dopustiti, ali jedino u najsvetijem smislu te rieči; nu priznati ćete nam ipak, da smo s druge strane u jednakoj mjeri i liberalni i to opet u najčišćem smislu te rieči.

Ali zagonetka, kako se mi ovdje možemo sa svećenstvom tako liepo skladati, biti će vam tim jasnija, ako vam rećemo, da su kod nas i svećenici jednako liberalni koliko i klerikalni. Kod nas je pop u crkvi pop, a vani čovjek. Nije žalibože tako u vas. Vaš je pop samo pop. On hoće, da ga svatko štuje i sluša jedino zato, jer je pop; ne trpi ničije duševne samostalnosti i mrzi svakoga, koji ga ne smatra višim bićem. U kratko, vaši »duhovni« zaboravljaju ili po svojoj prilici još ni ne znaju; da je svećenik čovjek kao svaki čovjek, da je javni činovnik kao svaki drugi, da je doista član stališa častna i potrebita u ljudskom društvu i državnom organizmu, ali da zaslužuje čast i uvaženje samo u koliko se ljudski vlada i vrši dužnosti svoga zvanja.

Naši pako neki učitelji zaboravljaju, da smo već u dvadesetom vieku, pa se radi pisanja »Učiteljskoga Tovariša« o istarskim stvarima odcjepljuju od »Zaveze« i Slovenaca.

To je sredovječno.

Ako ono, što piše »Tovariš«, ne vriedi i nema važnosti, ne osvrtaimo se na to, ignorirajmo; ako pak njegov dopis iz Istre imaju smisla i zamašnjega pomena, onda je naša dužnost, da na nje odgovaramo. Onaj, koji piše ove redke, imao je svojedobno prilike, da uputi g. urednika »U. T.« o našim odnošajima, te ga je izrično upozorio, neka svaki dopis iz Istre ne prima kao suho zlato. Na to je dobio ovaj odgovor: »Naš list je svakomu otvoren i mi ćemo rado tiskati svačiji sastavak u kojem god smislu i pravcu«. Pisac ovoga članka morao je na to priznati, da bismo toliko novinarske nepristranosti badava tražili kod nekih naših listova.

Mi imamo eto kod »Tovariša« sve uvjete, da možemo voditi trieznu i poštenu polemiku. Zašto dakle, da se odbijamo od »Tovariša« i od Slovenaca? Ne udaljujmo se, jer se otudjujemo; izjašnjajmo se i sporazumievajmo, pa ćemo se zbližati.

Na članke nedostojne, koji izvire iz zlobe, nizke strasti, osvete ili gadne sebičnosti, nemojmo se ni osvrutati, jer oni i tako neće imati ploda ni roda; u ozbiljnim pako i važnim stvarima, gdje je po sriedi ljudsko dostojanstvo, čast i probitak naroda i našega stališa, vodimo borbu trieznu i svetu prema svetosti same stvari. Istina je samo jedna — često ni na jednoj ni na drugoj strani, već negdje u sredini. Izmjenjivanjem misli doći ćemo do nje, pa će ona obim strankama biti mila i sveta. Nadjena istina vezati će nas sladkim vezom duševne harmonije: Pobjeda će biti na obim stranama.

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Iz »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društav.«

Delegate so prijavila še sledeća »Zavezina« društva:

XXVII. Savinsko učiteljsko društvo: 75. Franc Pečovnik, nadučitelj — Št. Jurij; 76. Ivan Jakše, učitelj — Vransko.

XXVIII. Ljutomersko učiteljsko društvo: 77. Gospica Olga Cvahte, učiteljica — Mala Nedelja; 78. gospica Alojzija Gorjak, učiteljica — Cezanjevci; 79. Rudolf Dostal, učitelj — Ljutomer.

XXIX. Slovensko učiteljsko društvo za Koperski okraj: 80. Miroslav Anžlovar, učitelj — Boljunec; 81. Franc Waišel,